

Ἄλλὰ δὲν μ' ἀφῆκαν.

— Σοὶ τὸ ἀπαγορεύω, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

— Δόσατέ μοι λοιπὸν ἄλλο νὰ φέρω νὰ πίνω μεν τοῦλάχιστον.

— Δὲν διψῶ πλέον, εἶπεν ὁ Κομπαῦρους.

— Νὰ πίνωμεν εἰς ὑγείαν τοῦ δασκάλου.

Τότε κατέβη ἐκ δευτέρου συρόμενος, ἀλλ' ὄχι τόσον ταχέως ὡς κατὰ πρῶτον καὶ μετὰ περισσότερας προφυλάξεως.

Καὶ δὲν ἐπνίγημεν μὲν, ἀλλ' ὁ δάσκαλος καὶ ἐγὼ ἤμεθα καταβρεγμένοι, ἀπὸ ποδῶν μέχρι κεφαλῆς. Κατ' ἀρχάς δὲν εἶχομεν ἐνθυμηθῆ τὴν δυσκολίαν ταύτην· ἀλλὰ τὸ ψῆχος τῶν ὑγρῶν ἐνδυμάτων μας ταχέως μᾶς τὴν κατέστησεν ἐπαισθητήν.

— Πρέπει νὰ δώσετε ἐν ἔνδυμα εἰς τὸν Ῥεμὴν, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

Ἄλλ' οὐδεις ἀπεκρίθη εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ἥτις εἰς ὅλους ἀποτεينوμένη κἀνενα δὲν ὑπερέου.

— Κάνεις δὲν ὀμιλεῖ;

— Ἐγὼ κρύνω, εἶπεν ὁ Καβρόρης.

— Αἱ! Καὶ ἡμεῖς οἱ βρεγμένοι μήπως ζεσταίνομεθα;

— Δὲν ἔπρεπε νὰ πέσετε εἰς τὸ νερόν.

— Αἱ! Τότε λοιπὸν θὰ ρίψωμεν λαχνοὺς, νὰ ἰδῶμεν τίς θὰ δώσῃ μέρος τῶν ἐνδυμάτων του. Δὲν ἤθελον νὰ καταφύγω εἰς τοῦτο. Τώρα ὅμως ἀπαιτῶ τὴν ἰσότητά.

Ἐπειδὴ εἶχομεν καὶ πρότερον βραχῆ, ἐγὼ ὡς τὸν λαίμῳ καὶ οἱ μεγαλύτεροι ὡς τὴν μέσην, ἢ ἀνταλλαγῆ τῶν ἐνδυμάτων πολὺ δὲν μᾶς ὠφέλει. Ὁ δάσκαλος ὅμως ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν, καὶ ἡ τύχη μ' ἐβοήθησε νὰ λάβω τὸν ἐπενδύτην τοῦ Κομπαῦρου, ὅστις ἦτον στεγνός, διότι τὰ σκέλη τοῦ Κομπαῦρου εἶχον τὸ ὕψος ὅλου τοῦ σώματός μου. Ἐτυλίχθη λοιπὸν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐξεστάθη.

Μετὰ τὸ δυσάρεστον δὲ τοῦτο συμβᾶν, τὸ συγκινήσαν ἡμᾶς ἐπ' ὀλίγον, μᾶς ἐπανῆλθεν ἡ ἀπελπίσια καὶ αἱ ἰδέαι τοῦ θανάτου.

Ἐπίεζον δὲ βεβαίως αἱ ἰδέαι αὗται τοὺς συντρόφους μου ἰσχυρότερον παρὰ ἐμὲ, διότι ἐν ᾧ ἐκείνοι ἔμενον ἔξυπνοι εἰς ἀποζώωσιν καὶ εἰς νάρκωσιν, ἐγὼ μέχρι τέλους ἀπεκοιμήθην.

Ἡ θέσις ὅμως δὲν ἦτον κατάλληλος, καὶ ἐκινδύνευον νὰ κυλίσω εἰς τὸ ὕδωρ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ δάσκαλος, ἔλαβε τὴν κεφαλὴν μου ὑπὸ τὸν βραχίονά του, καὶ δὲν μ' ἐσφιγγε πολὺ, ἀλλ' ὅσον ἐχρειάζετο διὰ νὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ πέσω. Ἐκεῖ δὲ ἐκείμενος ὡς παιδίον εἰς τὰ γόνατα τῆς μητρὸς του. Ὅχι μόνον εἶχεν ὁ δάσκαλος στερεὰν κεφαλὴν, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία του ἦτον ἀγαθωτάτη. Ὅσακις ἐξύπνων ὀλίγον, ἤλλασσε μόνον τὴν θέσιν τοῦ βραχίονός του, διὰ νὰ μὴ ἀπαυδᾷ, καὶ ἀνελάμβανεν ἀμέσως τὴν ἀκίνησάν του· ταπεινῆ δὲ τῆ φωνῆ μοι ἔλεγε:

— Κοιμοῦ, παιδίον· μὴ φοβέσαι· ἐγὼ σὲ κρατῶ. Κοιμοῦ, μικρέ.

Καὶ ἀπεκοιμώμην πάλιν, χωρὶς νὰ φοβῶμαι, διότι ἤσθανόμην ὅτι δὲν θὰ με ἄφηνε.

Ὁ καιρὸς ἐν τούτοις παρήργετο, καὶ πάντοτε τακτικῶς ἠκούομεν τὰς σιφάφας ὅταν ἐβυθίζοντο εἰς τὸ ὕδωρ.

[Ἐπετα. συνέχεται]

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Ἡ κατάκτησις τῆς γηίνης σφαίρας.

Magé—Quintin—Λιθιγκιστών.

Εἴκοσιν ἔτη περίπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ René Caillé, ἡ γεωγραφικὴ εἰσαγγελία ἀπένειμε τὸ μέγα αὐτῆς μετάλλιον εἰς δύο Γάλλους περιηγητάς, τὸν Magé καὶ τὸν ἱατρὸν Quintin, περιελθόντας τὰς μεταξὺ τοῦ Σενεγάλου καὶ τοῦ Νίγηρος κειμένης χώρας. Ὡς ὁ προκατόχος αὐτοῦ Caillé, ὁ Magé ἀπέθανεν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, παθὼν φοικῶδες ναυάγιον, καὶ ἔγινεν οὕτω καὶ αὐτὸς θύμα τῶν γεωγραφικῶν διερευνησῶν.

Εἰσελθὼν εἰς τὸ πλοῖον Borda ἐν ἡλικίᾳ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν, ὁ Magé περιῆλθεν ὡς δόκιμος τὸν Εἰρηρικὸν ὠκεανόν, τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν καὶ τὴν Βαλτικὴν. Προαχθεὶς τῷ 1857 εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυποπλοίαρχου, ἀναχωρεῖ ἐκ Βρέστης εἰς Γαλιὼν καὶ κατέχει ἀδιαλείπτως ἐπικινδύνους θέσεις, ἀφοσιούμενος εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας. Ἡ νόσος ἐμποδίζει αὐτόν, ἀλλὰ δὲν καταβάλλει τὴν ἀνδρείαν του· μεταφέρεται πυρέσων εἰς ἅγιον Λουδοβίκον, μόλις δὲ ἀναβρώσας ζητεῖ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν εἰς τὴν ἄνω Σενεγαμβίαν. Τῷ 1860 εἰσβαλὼν εἰς τὴν Καζαμάγκην μετὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων, διακρίνεται διὰ λαμπρῶν ἀνδραγαθημάτων. Βραδύτερον, κατὰ τὴν εἰς Γεσσὸν ἐκστρατείαν, μίαν τῶν φοικωτέρων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Σενεγάλης, ὁ Magé καὶ πάλιν διαπρέπει, διορίζεται δὲ ὑποπλοίαρχος εἰκοσιτετραετῆς ὄν.

«Ἐπανελθὼν εἰς Γαλλίαν, λέγει εἰς τῶν βιογράφων αὐτοῦ, κατελήφθη ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῶν μεμαχρυσμένων διερευνησῶν, καὶ ἐζήτησε νὰ διευθύνῃ ἐκστρατείαν, ἧς ὁ στρατηγὸς Faidherbe ἐχάραττε τὸ σχέδιον. Ἐπράκειτο νὰ ἐξορηγῶσιν ἀπὸ τοῦ Σενεγάλου εἰς τὸν Νίγηρον διὰ χωρῶν πολλάκις ἀγνώστων. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἄμα δὲ καὶ διπλωματικὴ αὕτη ἐπιχειρήσις ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος. Ὁ Magé ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ δόκτορος Quintin, καὶ πολλάκις ἐκινδύνευσε ν' ἀποθάνῃ ἕνεκα τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἐγχωρίων, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐντελῶς ἐθριάμβευσε».

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1869 ὁ Magé ἐπέστρεφεν εἰς Γαλλίαν ἐπὶ τοῦ πλοίου Gorgone, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνηεν, ἦτο δὲ τριάκοντα μόλις καὶ τριῶν ἐτῶν. Κατόπιν νέας ἐκστρατείας, ἥτις διήρκεσε δύο ἔτη.

ρίξη ὄπλου ἐπὶ τοῦ ὤμου. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἡ ταυτότης του ἐβεβαιώθη ἐκ τοῦ τραύματος τούτου, τοῦ ὁποίου διετήρησε πάντοτε τὴν ἴχνην.

Τῷ 1849 ὁ Λιβιγκστὸν ἀπεφάσισε νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν. Κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐκδρομὴν μετὰ δύο τολμηρῶν ἀνδρῶν, τοῦ Murray καὶ τοῦ Oswell, ἠκολούθησε τὸν Ζουγά καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν λίμνην Νκαγαμί, ἀφοῦ διέτρεξε 4800 χιλιόμετρα.

Τῷ 1851 ὁ Λιβιγκστὸν εἰσδύει εἰς τὰς μὴτω διερευνηθείσας χώρας τοῦ Μεγαλοῦ, διέρχεται διὰ τῆς πρωτευούσης αὐτῶν Σαβετοάνης καὶ προχωρῶν εἰσέτι θαυμάζει τὴν φυσικὴν καλλονὴν τοῦ νέου τούτου τόπου. Πεδιάδες κατάφυτοι, ὑπὸ ποταμῶν καὶ ρυάκων διαρρέζουμενοι, ἔδαφος μεταλλοφόρον, κοιλάδες εὐφροῖ, ἄπειροι λίμναι, πληθυσμὸς φιλήτοχος καὶ ἐργατικὸς, παρουσιάζονται πρῶτον ἤδη εἰς τὰς ὄψεις τοῦ περιηγητοῦ.

Τοῦ λοιποῦ ὁ Λιβιγκστὸν βαδίζει ἀπὸ ἀνακαλύψεως εἰς ἀνακάλυψιν, τῷ δὲ 1852 μετὰ μυρίους κινδύνους καὶ κόπους ἀτρύτους, προχωρεῖ μέχρι τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς καὶ φθάνει εἰς Ἅγιον Παῦλον τῆς Λοιάνδας, σταθμὸν πορτογαλλικόν.

Καίτοι ἔχων ζῆλον ἀιασθήτητον, ἀναγκάζεται ἑμὸς νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν του, βαρῶς νοσήσας ἐνεκα τοῦ καμάτου, ἐπὶ μῆνας δὲ ὀλοκλήρους παλαίει κατὰ τοῦ θανάτου.

Ἡ ζωὴ εὐτυχῶς ὑπερίσχυσε καὶ ἡ υγεία ἐπικηλήθει. Μετὰ τὰς σκληρὰς ταύτας δοκιμασίας ὁ Λιβιγκστὸν οὐδὲν ὀδύως σκέπτεται ν' ἀνακηυθῆ, πρὸς μακροποιοεῖ δὲ ἄλλα σχέδια. Ἔχων τὴν φιλοδοξίαν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ διέλθῃ τὴν ἡπειρὸν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ πλάτος, ἐξεκίνησεν ἐκ νέου καὶ κατορθώσας τὸ ποθούμενον, ἔφθασε κατὰ τὸν Μάιον τοῦ 1856 εἰς Κιλικίαν πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας.

Μετὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην περιοδείαν ὁ Λιβιγκστὸν ἐπανέρχεται εἰς Λονδίνον, ἐπιτυχῶν πλείστας ἀνακαλύψεις καὶ συλλέξας νέας ἐπιστημονικὰς πληροφορίας. Ἀπανταχοῦ ἐπευφημεῖται, λαμβάνει δὲ μεγάλα χροστὰ μετὰλλια πρὸς τῶν γεωγραφικῶν συλλόγων τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου. Τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τοῦ βίου αὐτοῦ ἐξιστόρησεν ὁ Λιβιγκστὸν ἐν συγγραφῇ, ἣτις ἔτυχε γενικῆς ἐπιδοκιμασίας.

Ἀποπερατώσας τὴν γεωγραφικὴν τοῦτο μνημεῖον ἐπιχειρεῖ νέας διερευνήσεις μετὰ τῶν ὁποίων ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ τοῦ ποταμοῦ Ζαμβέζη. Ἀπροσδόκητα θεάματα παρουσιάζονται εἰς τὸν περιηγητὴν μετὰ τῶν πολυκαίθμων διωρῶν τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, ὅστις βρέχει μίαν τῶν πλουσιωτάτων καὶ περιεργωτάτων χωρῶν τοῦ κόσμου. Ἐν τῇ γονίμῳ ταύτῃ γῇ ὁ Λιβιγκστὸν ἔπαθε μέγα δυστύχημα ἀπολέσας τὴν δυστυχῆ γυναῖκα, ἣτις ἔσχε τὸ θάρρος νὰ γίνῃ σύζυγός του.

Μεταβὰς ἐκ νέου εἰς Ἀγγλίαν, ὁ Λιβιγκστὸν σχεδιάζει τῷ 1864 νὰ ἐξερευνηθῇ τὸ μυστήριον τὸ καλύπτει τὰς πηγὰς τοῦ Ζαῖρου, ἐγκαταλείπει δὲ διὰ παντός τὸ πάτριον ἔδαφος.

Ὁ διερευνητὴς ἐξακολουθεῖ μέχρι τέλους τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ. Κατὰ τὸ τελευταῖον ταξείδιόν του, ὁ τολμηρὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Κήρυκος» τῆς «Νέας Ἰόρκης», ἀποσταλὸς ἵνα μάθῃ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ χορηγῆται αὐτῷ βοήθειαν, τὸν εὐρίσκει ἐν Οὐζζιλζί, παρὰ τὴν λίμνην Ταγκανίκαν. Ἐκεῖ προσβάλλει αὐτὸν ἀσθένεια, ἣτις καταβάλλει τὰς σωματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἀλλ' ὁ Λιβιγκστὸν θέλων νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον του παραβλέπει τὰ προμηνύματα ταῦτα τοῦ ἐξηντημένου σώματός του. Τῷ 1872 ὁ δόκτωρ γίνεταί ἄφαντος, ἐν δὲ παρέρχεται ἔτος χωρὶς ν' ἀκουσθῇ τι περὶ αὐτοῦ, ὅτε αἰφνης διακίθεται ἡ εἰδησις περὶ τοῦ θανάτου του καταλυπήσασα τὴν Εὐρώπην ἅπασαν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου 1873 ὁ περιηγητὴς διελθὼν τὰ μετὰ τῶν Λουκσυλά καὶ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Λοβίζα κείμενα ἔλη, ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν του. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ οὐδὲν εἶχε καταβληθῆ, ἀλλὰ τὸ σῶμά του εἶχεν ἐξαντληθῆ ἐκ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς δυσεντερίας, καὶ ἐκ τῶν στερήσεων καὶ τῶν κόπων οὓς ἐπὶ δεκαοκτὼ ὅλα ἔτη ὑπέστη. Τῇ 4 Μαΐου 1873 ἐξέπνευσεν εἰς τὸ ὄροπέδιον τῆς Λοβίζας ἐν ἡλικίᾳ πενήτηκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν, ἔχων περὶ αὐτὸν πιστοὺς τινὰς ὑπηρέτας.

Ὁ ὑποπλοῦρχος Καμερών, ὁ Μόρφου καὶ ὁ δόκτωρ Διλλὸν, ἐκδρομῶντες πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ διασῆμου περιηγητοῦ, ἀφίκοντο εἰς Ζακζιβάρον εἰς μόλις μῆνα πρὸ τῆς θανάτου του, παρέλαβον δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ. Τὴν 16 Ἀπριλίου 1874 τὸ σῶμα τοῦ Λιβιγκστὸν ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ ἀγγλικὸν ἔδαφος μετὰ ὀκτὼ ἐτῶν ἀπουσίας, μετανεχθὲν δὲ εἰς Λονδίνον ἐξητάσθη ὑπὸ τοῦ σὴρ Οὐίλλιαμ Φεργυσσῶν. Τὸ ὄστυν τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, τὸ ὁποῖον οἱ ὀδόντες τοῦ λέοντος εἶχον συντρίψῃ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν, ἐβεβαιώσας τὴν ταυτότητα τοῦ πολυτίμου λειψάνου.

Τὸ σάββατον, 18 Ἀπριλίου 1874, τὸ σῶμα τοῦ Λιβιγκστὸν εὐλαβῶς μετακομισθὲν ἐν μέσῳ πλήθους πολλοῦ καὶ εὐσεβοῦς, κατατέθη εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ κατοικίαν, τὴν Μονὴν τοῦ Οὐεστμίνστερ.

Ὅταν ἀναλογισθῶμεν τὰς προόδους, ἃς ἡ γεωγραφία ὀφείλει εἰς τὸν Λιβιγκστὸν, αἰσθανόμεθα ἐκπληξιν καὶ θαυμασμὸν μέγιστον. Πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἐν Ἀφρικῇ ἐπιφανὴς ἀγνωστος τριῶν ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, εἰς τὸν ταπεινὸν δὲ ὑψόντην τῆς Γλασκώθης ἐπεσφύλαττετο ἡ δόξα τοῦ νὰ διαγράψῃ τὰς ὁδοὺς τοῦ μέλλοντος καὶ νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἐγχωρίων, ὧν ὑπῆρξεν, οὕτως εἰπεῖν, ὁ προφήτης καὶ ὁ εὐεργέτης.